

1 לפסול במקום אחים ולחלוץ שלא במקום אחים איכא בינייהו –
 2 יש חילוק ביניהם בשני דינים, א. באופן שיש חוץ מהטומטום עוד
 3 אחים לבעל שמת, והלך הטומטום וחלוץ לאשתו, שלרבי יהודה
 4 שטומטום כודאי סריס, נמצא שחליצתו לא עשתה כלום, ולא פסל
 5 את היבמה מן האחים, ואם רצה אחד מהאחים לייבמה יכול. ולרבי
 6 יוסי ברבי יהודה שטומטום ספק סריס, נמצא שחליצתו פוסלתה על
 7 האחים, כי יש לחשוש שמא אינו סריס וחליצתו חליצה, ושוב אין אח
 8 אחר יכול לייבמה. ב. באופן שאין אחים למת אלא הטומטום בלבד,
 9 לרבי יהודה אשת המת פטורה בלא חליצה, כי טומטוס נחשב סריס
 10 ודאי, ובאילו אין לחם אחים, ולרבי יוסי צריכה חליצה מספק, שמא
 11 הטומטום אינו סריס.

הדרן עלך על אלו מומין

פרק שביעי – מומין אלו

14 בפרק הקודם נתבארו המומים הפוסלים בבכור להקרב. פרק זה
 15 עוסק בדיני מומי אדם, שכהן שיש בו ממומים אלו אינו יכול לעבוד
 16 בבית המקדש. שלשה מיני מומים הם: א. מומים שהם פוסלים את
 17 הכהן מלעבוד במקדש, וגם פוסלים את הבהמה שלא יקריבה
 18 למבח. ב. מומים הפוסלין באדם בלבד מלעבוד. ג. מומים שאינם
 19 פוסלים, אבל מפני מראית העין אמרו חכמים שכל כהן שיש בו אחד
 20 מהן לא יעבוד.
 21 נאמר בתורה לגבי כהן בעל מום (ויקרא כא טו-כא), וְיָדָבֵר ה' אֶל מֹשֶׁה
 22 לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֶךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוֹם
 23 לֹא יִקְרַב לְהִקְרִיב לְחֶם אֱלֹהֵי. כִּי כֹל אִישׁ אֲשֶׁר בוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב אִישׁ
 24 עֹר אוֹ פֶסֶח אוֹ קֶרַח אוֹ שָׂרָע. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ שִׁבְר רֶגֶל אוֹ
 25 שִׁבְר יָד. אוֹ גִבֹן אוֹ דֶק אוֹ תִבְלָל בְּעֵינָיו אוֹ גִבֹן אוֹ יִלְפַת אוֹ מִרְחַב אֲשָׁף.
 26 כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר בוֹ מוֹם מִזֶּרַע אֶהֱרֹן הִכְהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב אֶת אִשֵּׁי ה'
 27 מוֹם בוֹ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵי לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב. בפרק זה יתבארו מומים
 28 אלו, והנוספים עליהן.

משנה

29 המשנה מפרטת את המומים שפוסלים כהן לעבודה במקדש: מומין
 30 אלו שהזכור בפרק הקודם לגבי פסול בכור בהמה טהורה, גין אלו
 31 הקבועין שאינם מתרפאים, גין אלו שעוקרים ועתידים להתרפא,
 32 פוסלין באדם – בכהן, שכל זמן שהם נמצאים בגופו הוא פסול
 33 לעבודה במקדש.
 34 ויתר עליהן – ובאדם יש חסרונות נוספים על מומים אלו שהזכור
 35 בבהמה, ואלו פוסלים רק באדם ולא בבהמה, והם: תבילין – מי
 36 שראשו עשוי ככילון, דהיינו ככיסוי חבתי, שהוא צר למעלה ורחב
 37 למטה, ותלפתין – שראשו דומה לראש לפת, שהיא רחבה למעלה
 38 והולכת ומתחדדת למטה, ותמקבין – שראשו דומה למקבת, דהיינו
 39 פטיש, וצורתו, מצחו בולט לפניו, וכן ערפו בולט לאחוריו, והרי הוא
 40 כמקבת שיש בה מוט לאחיה, וראשה בולט משני צידי, ושראשו
 41 שקוים – שראשו בולט הרבה מלפניו, וסקיפת – שאין ראשו בולט
 42 לאחוריו כלל.
 43 ובעלי חסרות – שיש להם בליטה בגב, ואין בה עצם, רבי יהודה
 44 מכשיר, ותמקים פוסלין.
 45 כהן חקרת, פסול לעבודה. איהו קרת, כל שאין לו לכל הפחות
 46 שיפה – שורה של שער מוקפת מאחורי הראש מאוזן לאוזן, אבל
 47 אם יש לו שורה של שער סביב ראשו, הרי זה קשר.

גמרא

49 שנינו במשנה שכל המומים שנאמרו בבכור בהמה פוסלים באדם.
 50 מקשה הגמרא: אמאי – מדוע המשנה אומרת שכל המומים
 51 המזכירים בפרק הקודם הפוסלים בבהמה פוסלים גם בכהן, והאיכא
 52 יבולת דלא כתיב באורייתא באדם – והרי בבהמה פוסל גם מום של

54 יבולת שנאמר בה (ויקרא כב כב) 'או יבולת', ומום זה הוא רק בבהמה
 55 ואינו כתוב בתורה בין המומים הפוסלים בכהנים. ותו – ועוד קשה,
 56 שנינו לעיל (לח) בין מומי בהמה דק ותבילין, והרי הם אינם מומים
 57 הפוסלים בבהמה, דלא כתיב בבהמה – שהרי לא נאמרו בתורה
 58 בין מומי בהמה, ואף ששנינו לעיל מומים נוספים שאינם מזכירים
 59 בתורה, יש לומר שנכללים במה שנאמר 'כל מום רע', אולם דק
 60 ותבילין שהתורה כתבתם רק לגבי כהנים ולא במומי בהמה, יש
 61 לשמוע מכך שאינם פוסלים בבהמה. מתרצת הגמרא: מילף ילפי
 62 מהדרין – לומדים דיני מומי אדם ובהמה מזה לזה, וכל מום האמור
 63 באדם פוסל גם בבהמה, וכן מום האמור בבהמה פוסל באדם, ולכן
 64 אמרו במשנתנו שכל מומי בהמה פוסלים בכהן, ואפילו יבולת שלא
 65 הזכירה בתורה במומי כהן, ומשום כך שנינו גם לעיל מומים שהזכרו
 66 רק לגבי אדם, כגון דק ותבילין, שכן למדים מכך שפוסלים גם
 67 בבהמה.

68 ומביאה הגמרא ברייתא שלומדים דיני מומי אדם ובהמה מזה לזה:
 69 דתניא בברייתא, בפרשת מומים האמורה באדם, לא נאמר בו מום
 70 יבולת, אלא נאמר רק בבהמה, ובמומים האמורים בבהמה לא נאמר
 71 מומי דק ותבילין, אלא רק באדם, מניין ליתן את האמור של זה בזה
 72 ואת האמור של זה בזה, תלמוד לומר, נאמר (ויקרא כא ט) 'גרב'
 73 במומי אדם, ונאמר (שם כב כב) 'גרב' במומי בהמה, וכן נאמר (שם כא ט)
 74 'לפת' באדם, ונאמר (שם כב כב) 'לפת' בבהמה, ונאמרו בשניהם
 75 לגזירה שוה, ללמד שכל מום שפוסל באדם פוסל גם בבהמה, וכן
 76 מום הפוסל בבהמה פוסל גם באדם.

77 מוסיפה הגמרא: מפני – הפסוקים הללו שנדרשו מהם גזירה שוה זו
 78 הם פנויים ואינם נצרכים לגופם אלא נכתבו במיוחד לדרשה זו.
 79 ובהכרח הוא כך, דאי לא מפני – כי אם אינם מופנים ולא נכתבו
 80 במיוחד לדרשה זו, לא היה אפשר ללמוד בגזירה שוה דיני מומי אדם
 81 מדיני מומי בהמה ולהיפך, שהרי איכא למיפרך – יש לפרוך כך,
 82 אדם מכהמה לא יליף – אין ללמוד מומי אדם ממומי בהמה, שכן
 83 בהמה היא עצמה קריבה לגבי מופנה, ואפשר שמשום כך דווקא בה
 84 החמירה תורה לפסול כל מום, אבל בכהן נאמר שאין המומים הללו
 85 פוסלים. וכן להיפך, בהמה מאדם לא ילפא – אין ללמוד מומי
 86 בהמה ממומי אדם, שכן אדם נתרבה להתחייב במצות, ואפשר
 87 שדווקא לגבי נאמרו דיני המומים שכל מום פוסל בו, מה שאין כן
 88 בבהמה שאינה חייבת במצוות, לא יהיה פסול בה כל מום. אלא
 89 בהכרח שהפסוקים מופנים לצורך הגזירה שוה, ולכן אי אפשר
 90 לפרוך, שאין משיבין על גזירה שוה כאשר הפסוקים פנויים ונכתבו
 91 לשם כך.

92 מבארת הגמרא: לאיי – באמת אפנויי מפני – הפסוקים הללו אכן
 93 פנויים, שהרי לכתוב דתמנא ללפת, ולא כתיב – ולא צריכה לכתוב
 94 גרב, ואנא אמניא – ואנו נאמר ונלמד גרב בקל וחומר, ומה ללפת
 95 דלא מאיכא – אף שאינה מאוסה, הוי מומא, גרב דמאיים – שהוא
 96 מאוס, כי הוא קשה כחרס, ושקוע בבשר ועושה חריצים, לא כל שכן
 97 שיחשב מום, ואם כן 'גרב' האמור במומי כהנים ו'גרב' האמור במומי
 98 בהמה דכתב דתמנא למה לי, ובהכרח לאפנויי – שנאמרו כפסוקים
 99 מופנים כדי ללמוד מהם גזירה שוה, להשוות את דיני מומי בהמה
 100 ודיני מומי כהנים זה לזה, וכיון שגזירה שוה זו נדרשת מפסוקים
 101 המופנים לצרכה, אי אפשר להפריכה ולחלק מסברא בין הגזירות.
 102 שואלת הגמרא: ולכתביניה דתמנא בוליהו קחד – והרי היתה
 103 התורה יכולה לכתוב את כל המומים בפרשה אחת, או בפרשת מומי
 104 אדם או בפרשת מומי בהמה, ואת גרב וילפת תכתוב התורה הקא
 105 והקא – כאן וכאן, דהיינו גם באדם וגם בבהמה, את 'גרב' לעצם
 106 לימוד הגזירה שוה, וילפת' בכדי לגלות לנו שה'גרב' פנוי לגזירה
 107 שוה, וילפא (מחדא) – וילמדו כל המומים אחד מחבירו
 108 בגזירה שוה, ומדוע הוצרכה התורה לכפול את פרטי המומים גם
 109 בפרשת מומי אדם (ויקרא כא) וגם בפרשת מומי בהמה (שם כב).
 110 הגמרא מבררת האם אכן קושיא היא זו: אהייא (פתי) לכתוב
 111 דתמנא – באיזו משתי הפרשות תכתוב התורה את דיני המומים

57 ולא היה אפשר לכתוב פסולי מומים רק לגבי שאר קדשים, משום
58 שאדם מקדשים לא אתי - אי אפשר ללמוד מפסול מומים בקדשים
59 שגם כהן נפסל במומים, שכן יש לומר שרק קדשים נפסלים במום, כי
60 הן עצמן קריבין למזבח, ואילו כהן רק עובד בעבודת הקרבן, ויתכן
61 שמום אינו פוסלו לעבודה, ולכן צריך לכתוב פסולי מומים גם לגבי
62 אדם, דהיינו בפסולי כהן לעבודה. וכן צריך לכתוב את דיני המומים
63 לגבי בכור, משום שכבוד מקדשים לא אתי - אי אפשר ללמוד
64 מפסולי שאר קדשים שגם בכור נפסל במומים אלו, שכן יש לומר
65 שרק הקדשים נפסלים במום, כי קדושתו מרובה - משום שיש הרבה
66 סוגי קדשים, כגון חטאות אשמות עולות ושלמים, ולכן צריך לכתוב
67 פסולי מומים גם לגבי בכור בהמה. ואי אפשר לכתוב פסולי מומים
68 רק בקדשים.

69 ממשיך רבא לברר: אמנם נתבאר דהרא מקרא לא אתי - שאין
70 ללמוד דין אחד מחבירו, במומי כהנים בכור ושאר קדשים, ולכן אי
71 אפשר לכתוב פסולי מומים רק באחד וללמוד ממנו לאחרים, אולם
72 עדיין יש לשאול, תיתי הרא מקראי - שתכתוב התורה רק בשני
73 נידונים ונלמד מהם את השלישי.

74 מבאר רבא: אף בדרך זו לא היה אפשר ללמוד, שכן מהי תיתי - מי
75 מאלו שני הנידונים אותם התורה תכתוב שמום יהיה אפשר ללמוד
76 את דינו של הנידון השלישי. אם תאמר שלא לכתוב רק המזבח דיני
77 מומים בכבוד, ותיתי מהנהך - ונלמד שמומים פוסלים בו ממה
78 שמצינו שפוסלים בשני האחרים דהיינו באדם וקדשים, הרי אפשר
79 לדחות ולומר שמה להנהך - מה שמצינו באלו הדינים, קדשים וכהן,
80 שנאמר בהם פסול מומים, דווקא בהם הוא נאמר, שכן קדושתן
81 מרובה - משום שבקדשים יש הרבה סוגים, כגון חטאות אשמות
82 עולות ושלמים, ובכהן יש הרבה מצוות, ועוד שנוהגין בפשוטין
83 שאינם בכורים, ולכן מומים פוסלים בהם, אולם בכור שהוא רק סוג
84 קדושה אחת, ואין בו הרבה מצוות, ואינו נוהג אלא בבכורים, יתכן
85 שלא יפסלו בו מומים.

86 ואם תאמר ש[לא לכתוב] פסולי מומים בקדשים, ותיתי מהנהך -
87 ונלמד דינם משני הדינים האחרים, דהיינו מפסול מומים בכון
88 ובבכור, הרי יש לדחות ולומר כי מה להנהך - מה שמצינו באלו
89 הדינים, כהן ובכור, שנאמר בהם פסול מומים, דווקא בהם הוא
90 נאמר, שכן קדושתן חלה בהם ממליהן, מה שאין כן בקדשים
91 שקדושתם חלה רק על ידי שהקדישם בפה, ויתכן שאין מום פוסל
92 בהם.

93 ואם תאמר ש[לא לכתוב] פסולי מומים באדם, ותיתי מהנהך -
94 ונלמד דינו משני הדינים האחרים, דהיינו מפסול מומים בקדשים
95 ובבכור, הרי יש לדחות ולומר מה להנהך - מה שמצינו באלו הדינים,
96 קדשים ובכור, שנאמר בהם פסול מומים, דווקא בהם הוא נאמר,
97 שכן הן עצמן קריבין לנבי מזבח, ולכן נפסלים במום, אולם כהן
98 שלא שייך בו דבר זה אלא הוא רק עובד בעבודת הקרבן, יתכן שאינו
99 נפסל במום. מסיים רבא: צריכי - לכן צריך לומר את פסול המומים
100 בכל שלשת הנידונים, בפסולי כהן לעבודה, ובפסול קדשים למזבח,
101 ובפסול בכור המפקיע קדשותו.

102 שנינו במשנה: יתר עליהן באדם. דהיינו שיש חסרונות נוספים
103 שפוסלים רק באדם ולא בהמה. שואלת הגמרא: מנא הני מילי
104 שגם חסרונות שלגבי בהמה אינם נחשבים כמומים, בכל זאת פוסלים
105 באדם. מבארת הגמרא: אמר רבי יוחנן, דאמר קרא (ויקרא כא כג) כל
106 איש אשר בו מום מורע אהרן הכהן לא יגש להקריב את אשי ה',
107 ויש לדרוש, שרק איש שישנה פורעו של אהרן - שדומה לשאר
108 הכהנים, הוא אינו נפסל לעבודה עד שיהיה בו אחד מהמומים
109 האמורים בפרשה, אך מי שאינו דומה לזרעו של אהרן מפני אחד
110 השינויים המוזכרים במשנה, אף שאין בו מום, הרי הוא פסול
111 לעבודה.

1 וממנה נלמד לחברתה, אי כתב את דיני מומים רק בפרשת מומי
2 אדם, הוה אמינא כל הפסול באדם פסול בבהמה - שרק מום
3 שפוסל באדם פוסל בבהמה, אבל מומים כמו קלוט - פרסות סגורות,
4 שאינם שסועות, וחוטיין - וחניכיים פגומות, דליתנהו באדם -
5 שאינם שייכים באדם, בבהמה נמי לא ליפסלו, ואם כן מובן למה
6 צריך לכתוב את כל המומים בבהמה, כדי למנות בה קלוט וכן חרוץ
7 שהוא כולל את החוטיין שנפגמו ושנגממו שאינם שייכים באדם. וכן
8 אין לשאול דלכתוב רקמנא בוליהו [את כל המומים] בבהמה -
9 בפרשת מומי בהמה, משום דהוה אמינא כל הפסול בבהמה פסול
10 באדם, אבל המומים של גבן - שאין לו גבות מעל עיניו, וחרום -
11 שאין חוטמו בולט בין שתי עיניו, דליתנהו בבהמה - שאינם שייכים
12 בבהמה, באדם נמי לא ליפסלו, ואם כן מובן למה צריך לכתוב את
13 המומים גם באדם, כדי למנות בו מומי גבן וחרום. ואם כן אין מקום
14 להקשות למה לא נכתבו כל המומים בפרשה אחת, וילמדו דיני מומי
15 אדם מדיני מומי בהמה, וכן להיפך, כי התברר הצורך לכפול את
16 פרטי המומים בשניהם.

17 שבה הגמרא ומקשה: ולכתבינהו רקמנא בוליהו פה - והרי יכולה
18 התורה לכתוב את כל המומים בפרשה של מומי אחד מהם, כגון
19 שתכתוב את כולם לגבי מומי אדם, והנהך דליתנהו באידיך - ואת
20 המומים שאינם שייכים באדם, כגון קלוט וחוטיין שנפגמו, לכתוב
21 רקמנא בבהמה. או שתכתוב את כל המומים בפרשה של מומי
22 בהמה, והנהך דליתנהו באידיך - ואילו המומים שאינם בבהמה, כגון
23 גבן וחרום, לכתוב באדם. ואת נרב וילפת תכתוב קנא והקא, הן
24 לענין מומי אדם והן לענין מומי בהמה, ולילפי מהרדי - וילמדו את
25 כל המומים ששייכים בשניהם, בגזירה שוה מזה לזה.

26 מתרצת הגמרא: אלא הטעם שכתבה התורה את כל המומים בין
27 לגבי אדם ובין לגבי בהמה, הוא כתנא דבי רבי ישמעאל, התנא דבי
28 רבי ישמעאל, כל פרשה שנאמרה בתורה ונשנית - חזרה ונאמרה
29 פעם שניה, לא נשנית אלא בשביל דבר שנחתךש פה, ואגב
30 היידוש שהתחדש בה נשנית כל הפרשה כולה, ולכן כשכתבה
31 התורה את פרשת מומי בהמה כדי לחדש בה את מומי הקלוט
32 והחוטיין, כתבה גם את המומים שכבר הוזכרו במומי אדם.

33 פסולי מומים נאמרו שלש פעמים בתורה, בכהנים ובקדשים ובבכור,
34 הגמרא מבארת מדוע אי אפשר ללמוד אחד מהשני. שואלת הגמרא:
35 אמר רבא, למה לי דכתב רקמנא דין זה שמומים פוסלים בכל
36 שלשת הנידונים הללו, מום באדם, לגבי פסולי כהנים לעבודה (ויקרא
37 כא), מום בקדשים, שפוסל את הקרבנות מהקרבן (שם כג), מום
38 בכבוד, שמפקיעו מקדושתו (דברים טו כא).

39 מבאר רבא: צריכא - צריך הכתוב להשמיענו פסולי מומים בכל
40 נידונים אלו, דאי כתב רקמנא פסול מום באדם - רק לגבי פסולי
41 כהן, הייתי אומר שמום פוסל דווקא ככהן, שכן נתרבה במצות, ואי
42 אפשר ללמוד ממנו שכבוד ושאר קדשים נפסלים במומים, ולכן צריך
43 לכתוב פסולי מומים גם בבכור וקדשים.

44 וכן לא היה אפשר לכתוב פסולי מומים רק לגבי בכור בהמה, משום
45 שאדם מכבוד פהמה לא אתי - שאי אפשר ללמוד מפסולי בכור
46 בהמה שגם אדם נפסל במומים אלו, שכן יש לומר שרק בכור נפסל
47 בהם, כי הוה עצמו קרב לנבי מזבח, ואילו כהן רק עובד בעבודת
48 הקרבן, ויתכן שמום אינו פוסלו לעבודה, ולכן צריך לכתוב פסולי
49 מומים גם לגבי אדם, דהיינו בפסולי כהן לעבודה. וכן צריך לכתוב
50 את פסולי המומים אף בשאר קדשים, משום שקדשים מכבוד לא
51 אתי - אי אפשר ללמוד מפסולי בכור בהמה שגם שאר קדשים
52 נפסלים במומים, שכן יש לומר שרק בכור נפסל במום כי קדושתו
53 של בכור חמורה שחלה עליו ממילא בצאתו מן הקרבן, ואילו שאר
54 קדשים קדושתם חלה רק על ידי שהקדישם בפה, והייתי אומר שלא
55 נפסלים במומים, ולכן צריך לכתוב פסולי מומים גם לגבי שאר
56 קדשים.

59 לו שיער לַפְּנֵי – בקידמת ראשו פסול, אַבְל באופן שֵׁשׁ לוֹ שיער
 60 לְאַחֲרָיו [וגם לַפְּנֵי] אף שאין לו שיער באמצע ראשו, כֶּשֶׁר, וְכָל
 61 שֶׁבֶן שֵׁשׁ לוֹ שיער רק לְאַחֲרָיו וְאִין לוֹ שיער לַפְּנֵי שהוא כשר.
 62 וְאִיכָא דְמַתְנֵי אֶסְיָא – ויש מבני הישיבה ששנו את דברי רבא על
 63 מה ששנינו בסיפא של המשנה, 'וְאִם יֵשׁ לוֹ הָרִי זֶה כֶּשֶׁר', ואמרו
 64 שעל כך אָמַר רַבָּא, לֹא שָׁנוּ שְׂכָחַן שֵׁשׁ לוֹ מַעַט שיער כשר לעבודה,
 65 אֲלֵא באופן שֵׁשׁ לוֹ שורת שיער רק לְאַחֲרָיו – באחורי ראשו, וְאִין
 66 לוֹ שיער לַפְּנֵי – בקידמת ראשו, אַבְל באופן שֵׁשׁ לוֹ שיער בֵּין
 67 לְאַחֲרָיו וּבֵין לַפְּנֵי הרי זה פְּסוּל לעבודה, שכאשר ראשו מוקף
 68 בשורת שיער, ובאמצע הוא קרח, הוא מגונה יותר, וְכָל שֶׁבֶן באופן
 69 שֵׁשׁ לוֹ שיער רק לַפְּנֵי וְאִין לוֹ שיער לְאַחֲרָיו וְכֵן באופי דְאִין לוֹ
 70 כְּלָל שיער, דְּפְסוּל – שבשני אופנים אלו ודאי שהוא פסול לעבודה.
 71 אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן, כְּהֵנִים שֵׁשׁ בְּהֵם אֶחָד הַחֲסוּרוֹת דְּלַהֲלֵן, תְּקַדְּחֵנִין
 72 – הקרחים, וְתִנְנְסִין – הנמוכים מאד, וְהוֹבְלִנֵין – שעניהם זולגות
 73 מים באופן קבוע, פְּסוּלִין לעבודת הקרבנות, לְפִי שְׂאִינָן שְׁוֹה בּוֹרְעוֹ
 74 שֶׁל אַהֲרֹן.
 75 מקשה הגמרא: קְדָחֵנִין תְּנִינָא – הרי פסול הקרחים מפורש
 76 במשנתנו, נְנִסִין תְּנִינָא – וגם פסול הנמוכים מפורש במשנה להלן
 77 (מהד), ולמה הוצרך להשמיע לנו שהם פסולים. מתרצת הגמרא:
 78 וְכַלְלֵנִין שפסולים לעבודה אִינְצִמְרִיךְ לִיָּה לרבי יוחנן לְאַשְׁמוּעֵינָן,
 79 שדן זה לא הזכיר במשנה, וְמָה הוֹכִיר עַם אֵת פְּסוּל הַקְּרָחִים
 80 והננסים, הוא משום שגם בדינם יש חידוש, כִּי מְהוּ דְתִינָא – שמא
 81 תאמר שכוונת המשנה לפסולם רק מְשוּם מְרִאִית הָעֵינָן, אך אם
 82 עברו ועבדו עבודה אינם עוברים בעשה, לכן הוצרך רבי יוחנן
 83 להשמיע לנו שכהן שיש בו חסרונות אלו הרי הוא פסול משום שאינו
 84 שוה בורעו של אהרן, ואם עבד עבודה, עובר בעשה.
 85 שואלת הגמרא: וְהָא כָּל הֵיכָא דְאִיכָא מְשוּם מְרִאִית הָעֵינָן אֵיתְנָא
 86 קְתָנֵי – והרי בכל מום שפסולו הוא רק משום מראית העין, המשנה
 87 אומרת בפירוש שטעם הפסול הוא משום מראית העין, כמו ששנינו
 88 (בהמשך העמוד) וְשִׁנְשֵׁרוּ רִיסֵי עֵינָיו פְּסוּל מִפְּנֵי מְרִאִית הָעֵינָן, וכיון
 89 שלגבי קרחים וננסים לא שנינו טעם זה, מוכח שכוונת המשנה לומר
 90 שהם פסולים לגמרי, ומה הוסיף רבי יוחנן להשמיענו בדין זה אחר
 91 שהוא מפורש במשנה.
 92 מיישבת הגמרא: אין הוכחה מהמשנה שקרחים וננסים נחשבים
 93 פסולים לגמרי, כִּי מְהוּ דְתִינָא תְּנִי תְּנִי תְּנִי וְהוּא הָרִין לְכוּלָּהוּ – שמא
 94 תאמר שאחר ששנה התנא את דין בעלי חטוטרות שבהם נחלקו אם
 95 חסרונם מחשיבם כמי שאינו שוה בורע אהרן, הרי יש ללמוד מכך
 96 שרק המומים שמנתה המשנה עד כה הם נחשבים כשינוי הגורם
 97 שלא יהיה שוה בורעו של אהרן, אבל כל המומים המנויים במשניות
 98 מכאן ואילך אינם מומים הפוסלים, אלא רק מפני מראית העין, כמו
 99 שסיימה המשנה בסמוך, לכן הוצרך רבי יוחנן להשמיע לנו שכהן
 100 שיש בו חסרונות אלו, של קרחים או ננסים, הרי הוא פסול משום
 101 שאינו שוה בורעו של אהרן, ואם עבד עבודה, עובר בעשה.
 102 שבה הגמרא ומקשה: וְהָא כָּל הֵיכָא דְאִיכָא מִתְקַדֵּר וּמִתְנָא קָא
 103 תְּדַר וְתָנִי – והרי בכל מום המוזכר במשניות להלן ופסולו הוא רק
 104 משום מראית העין, המשנה חוזרת ואומרת בפירוש שטעם הפסול
 105 הוא משום מראית העין, כמו ששנינו (מהד) וְשִׁנְשֵׁרוּ מִלּוֹ שִׁנְיָו פְּסוּל
 106 מְשוּם מְרִאִית הָעֵינָן, וכיון שהמשנה אומרת כן על כל מום בפני
 107 עצמו, מוכח כי מה ששנינו בסמוך וְשִׁנְשֵׁרוּ רִיסֵי עֵינָיו פְּסוּל מפני
 108 מראית העין אינו נסוב על המומים שהוזכרו במשנה הקודמת, ואם
 109 כן נמצא שכוונת המשנה לומר שהם פסולים לגמרי, ושבה הקושיא
 110 מה הוסיף רבי יוחנן להשמיענו בדין זה אחר שהוא מפורש במשנה.
 111 הגמרא מבארת את חידושו של רבי יוחנן באופן אחר: אֲלֵא, כוונת
 112 רבי יוחנן לְאַפְוִקֵי מְהָא דְתִנָּא – לומר שאין הלכה כמו ששנינו
 113 בבביתא, דְתִנָּא, תְּקַדְּחֵנִין וְתִנְנְסִין וְהוֹבְלִנֵין כְּשֵׁרִים, וְלֹא אָמְרוּ
 114 במשנה על הקרח והננס 'פְּסוּל', אֲלֵא מְשוּם מְרִאִית הָעֵינָן, ועל כך
 115 בא רבי יוחנן לומר שאין הלכה כן, אלא הקרח והננס פסולים
 116 לעבודה משום שאינם שוה בורעו של אהרן.

1 הגמרא מבארת את חילוקי הדינים בין הפסולים לכהונה. שואלת
 2 הגמרא: מַאי אִיכָא – איזה חילוקי דינים יש בֵּין מוּמָא – בין כהן
 3 שנפסל מחמת חסרון שנחשב מום גמור, לבין כהן שיש בו חסרון
 4 שְׂאִינָן שְׁוֹה בּוֹרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, כגון כילוף ולפתן שאינם מומים
 5 גמורים. משיבה הגמרא: אִיכָא מְשוּם אַחֲוִי עֵבֻדָּה – יש ביניהם
 6 חילוק לגבי חילול עבודת הקרבן על ידי כהן שיש בו אחד מן
 7 החסרונות הללו, שאם יש בכהן חסרון שנחשב מוּמָא, הרי אם עבד
 8 בעבודת הקרבנות, מְחִיל עֵבֻדָּה – הוא מחלל עבודתו, והקרבן
 9 פסול, דְּכַתִּיב לַגִּבִּי כֹהֵן בַּעַל מוּם (ויקרא כא ב) וְאֵל הַמִּבְחָח לֹא יִגַּשׁ כִּי
 10 מוּם בּוֹ וְלֹא יַחֲלֹל אֶת מִקְדָּשִׁי, אך חסרון שהוא פוסל את הכהן
 11 לעבודה רק משום שְׂאִינָן שְׁוֹה בּוֹרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, לֹא מְחִיל עֵבֻדָּה
 12 – אינו מחלל עבודתו, והקרבן כשר.
 13 עוד שואלת הגמרא: מַאי אִיכָא – איזה חילוקי דינים יש בֵּין כהן
 14 שיש בו חסרון שְׂאִינָן שְׁוֹה בּוֹרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, ובין כהן שנפסל רק
 15 מְשוּם מְרִאִית הָעֵינָן – משום מום שמאוס לראותו, כגון שנשרו ריסי
 16 עיניו ושנטלו שיניו. משיבה הגמרא: אִיכָא בִּינְיָהוּ עֵשָׂה – יש
 17 ביניהם חילוק באיזה איסור עובר הכהן שעובד בעבודת הקרבנות אף
 18 שיש לו חסרונות אלו, כי כהן שיש לו חסרון שמחמתו הוא אינו שוה
 19 בזרעו של אהרן, אם עבד עבודה הוא עובר בעשה, ואילו כהן שנפסל
 20 רק משום מום שמאוס לראותו, אינו עובר בעשה.
 21 שנינו במשנה: כִּילּוֹן, והוא מום הפוסל באדם. מבארת הגמרא כיצד
 22 נראה מום הכילוף: דְּדָמֵי רִישִׁיָּה לְאַבְלָא – ראשו דומה לכסוי של
 23 חבית, שהוא צר מלמעלה ורחב מלמטה.
 24 שנינו במשנה: לְפָתָא. מבארת הגמרא כיצד נראה מום הלפתא:
 25 דְּדָמֵי רִישִׁיָּה לְהַגְלִידָא דְּלִיפְתָא – שראשו דומה לראש הלפת
 26 שראשה רחב למעלה, והולך ונהיה צר למטה. מוסיפה הגמרא: תְּנָא
 27 בבביתא, שיש עוד פרט במום זה, וְצִנְאָרוֹ עוֹמֵד בְּאַמְצַע רֵאשׁוֹ –
 28 שראשו בולט מצוארו לאחוריו כשיעור שהוא בולט לפניו, שלא
 29 כראשו של כל אדם שלפניו בולט יותר מלאחוריו.
 30 שנינו במשנה: מְקַבֵּן. מבארת הגמרא כיצד נראה מום המקבן: דְּדָמֵי
 31 רִישִׁיָּה לְמִקְבָּא – שראשו דומה לקרדום, דהיינו שערפו גגול, וגם
 32 ראשו צר, שלא כראשו של כל אדם שהוא רחב מעט, וערפו בולט
 33 לאחוריו.
 34 שנינו במשנה: וְשִׁרְאֵשׁוֹ שְׁקוּט. מבארת הגמרא: מְלַפְּנֵי, והיינו
 35 שראשו משופע מלפניו באלכסון.
 36 שנינו במשנה: וּסְקִיפָתָא. מבארת הגמרא: מְאַחֲרָיו – שחסר חלק
 37 מאחורי ראשו, ומשמעות השם 'סקיפית' הוא בְּרִאמְרֵי אִינְשֵׁי – קיצור
 38 של דברי האנשים האימרים על בעל מום כזה, שְׁקִיל פִּיקָא – שהוא
 39 נראה כמי שניטלה חתיכה מראשו. מוסיפה הגמרא: תְּנָא בבביתא,
 40 שיש עוד מום הפוסל כהן משום שאינו שוה בורעו של אהרן, והוא
 41 שְׁצִנְאָרוֹ שְׁקוּט וְשָׁמוּט. מבארת הגמרא: שְׁקוּט, משמעו דְּחִבָּא
 42 מְחָבֵא – שראשו מוטל בין כתפיו ונראה כאילו ראשו שמוט. שְׁמוּט,
 43 משמעו דְּרִירִיךְ וְשָׁמוּט – צוארו ארוך ודק, ופרצופו בולט הרבה
 44 לחוץ.
 45 שנינו במשנה: וּבְעֵלֵי חֲטוּרוֹת, רַבִּי יוֹהָנָה כּוֹי מְכִשֵׁר, וחכמים
 46 פוסלים. מבארת הגמרא: באופן דְאִית בִּיָּה – כשיש בחטוטרת עֵצֶם,
 47 כּוֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְּפְסָלָא – בין רבי יהודה ובין חכמים אינם
 48 חולקים שודאי היא נחשבת מום, ופוסלת את הכהן לעבודה, כִּי
 49 פְּלִיגֵי – ומה שנחלקו הוא רק באופן דְלִית בִּיָּה – שאין בה עֵצֶם, מִר
 50 סְבַר – חכמים פוסלים את הכהן לעבודה, אף שחטוטרת בלא עצם
 51 אינה נחשבת מום, דְהָא מחמת זה הכהן אִינָן שְׁוֹה בּוֹרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן,
 52 וּמַר סְבַר – ואילו רבי יהודה סבר שחטוטרת בלא עצם אינה פוסלת,
 53 דְקַרְקִירָא דְּבִישְׁרָא בְּעֲלָמָא הוּא – רק חתיכת בשר היא זו, ואינה
 54 נחשבת שינוי בגוף הכהן ביחס לשאר הכהנים.
 55 שנינו במשנה: תְּקַדְּחֵי פְּסוּל [וכו], איזהו קרח כל שאין לו שיטה של
 56 שער מקפת מאוזן לאוזן, ואם יש לו הרי זה כשר. מבארת הגמרא:
 57 אָמַר רַבָּא, לֹא שָׁנוּ שְׂקָרַח פְּסוּל לְכוּהֲנָה, אֲלֵא באופן שְׂאִינָן לוֹ לְכַהֵן
 58 הקרח שורת שיער מאוזן לאוזן לְאַחֲרָיו – באחורי ראשו, וְאִם אֵשׁ

מבררת הגמרא: **מֵאַן הָאִי תַנָּא** – כדעת איזה תנא נשנית ברייתא זו
 שהכשירה קרחים לעבודה. מבארת הגמרא: **רַבִּי יְהוֹנָתָן הִיא**,
דְּתַנְיָא רַבִּי יְהוֹנָתָן אֹמְרָא, הפסוק האמור בעבודת הקרבנות (ויקרא א
 ח) **וְעֲרֹכּוּ בְּנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֲנִים** בא לרבות את הַקֹּהֲנִין שהם כשרים
 לעבודה.

משנה

המשנה מביאה מחלוקת תנאים בביאור מום 'גיבן' המוזכר בתורה:
אֵין לוֹ גְּבִינִין – גבות מעל עיניו, או **אֵין לוֹ אֶלָּא גְּבִין אֶחָד** – יש לו
 רק גבה אחת, והו מום 'גבן' **הָאֹמֵר בְּתוֹרָה** (ויקרא כא ט) לגבי מומי
 כהנים. **רַבִּי דוֹקָא אֹמְרָא**, 'גיבן' האמור בתורה הוא מי **שֶׁגְּבִינָיו**
שׁוֹכְבִין – ששערות גבותיו גדולים עד שהם יורדים על פניו. **רַבִּי**
תַנְיָא בְּן אֲנְטִיגֶנוֹס אֹמְרָא, 'גיבן' האמור בתורה הוא מי **שִׁישׁ לוֹ שְׁנֵי**
גְּבִין וְשְׁתֵי שְׁדָרְאוֹת – ששדרתו עקומה, ונראה כאילו יש לו שני
 גבים, כי מפני עקימתה נראה שבכל צד מהגב יש שלשלת עצמות
 קשה.

גמרא

שנינו במשנה ש'גיבן' הוא מי שאין לו גבות מעל עיניו. מקשה
 הגמרא: **וְגִבְנִין דְּאֵין לוֹ מִשְׁמַע** – וכי משמעות 'גיבן' היא שאין לו
 גבות, ורמיהו – והרי יש להקשות על כך מברייתא, ששנינו בה
ש'גבן' האמור בתורה הוא מי שיש לו גבין תרבה – ששתי גבות
 עיניו מחוברות, ולא מפסיק ביניהם מקום חלק. וממשיכה הברייתא:
אֵין לוֹ גְּבִינִין כֻּלָּל, או **שֵׁאֵין לוֹ אֶלָּא גְּבִין אֶחָד מִנֵּין** שהוא נחשב
 בעל מום, **תְּלִמּוּד לֹאֵמַר 'אֵין גְּבִין לְרֹבּוֹת גַּם מִי שֵׁאֵין לוֹ גְּבוֹת כֻּלָּל** או
 שאין לו אלא גבין אחד, שגם הוא בעל מום. אם כן מוכח מהברייתא
 ש'גיבן' הוא מי שיש לו גבות, אלא שיש בהם שנינו שנחשב מום, ולא
 מי שאין לו גבות. מתרצת הגמרא: **אֵמַר רַבָּא**, כיון שמצינו בברייתא
 שדורשים את 'גיבן' למי שיש לו גבין הרבה, ואת 'או' למי שאין לו
 גבין, **זֶהוּ מְדַרְשׁ** – יש לפרש שזו כוונת המשנה באומרה 'זהו גבן
 האמור בתורה' דהיינו שמלבד המשמעות של 'גיבן' עצמו, שהוא מי
 שיש לו שינוי בגבין, נשמע מהריבוי **'או גבן' לרבות גם מי שאין לו**
 גבנים כלל או שאין לו אלא גבין אחד, שגם הוא בעל מום.
 שנינו במשנה: **רַבִּי דוֹקָא אֹמְרָא בּוֹ**, רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר,
 גיבן הוא מי שיש לו שני גבים ושתי שדראות. תמזה הגמרא:
לְמִמְרָא דְתַנִּי – האם ניתן לומר שאדם שיש לו שני גבים ושתי
 שדראות יכול לחיות, ואינו נחשב אלא בעל מום, והא **אִיתְמַר בבית**
המדרש, מה דינה של אשה **הַמְפַלֵּת בְּרִיָּה שִׁישׁ לָהּ שְׁנֵי גְּבִין וְשְׁתֵי**
שְׁדָרְאוֹת, האם היא נחשבת כיוולדת ולד והיא טמאה לידה, או לא.
אֵמַר רַב, בְּאִשָּׁה – לגבי דיני טומאה של אשה היולדת, **אֵינוֹ נחשב**
וְלֹדָא ואינה טמאה בטומאת לידה, כי הוא נפל שאינו ראוי להתקיים.

בְּבִהְמָה – ולגבי דיני ולד בהמה, הוא נחשב כנבילה, ולכן **אָסוּר**
בְּאִכְלִיָּתָהּ. הרי שולד כזה אינו חי, ואיך אמר רבי חנינא בן אנטיגנוס
 שמומו של כהן גיבן הוא שיש לו שני גבים ושתי שדראות, והרי אדם
 כזה אינו חי כלל.
 מתרצת הגמרא: **כְּכֹר רַמָּא נִיהֲלִיה** – כבר הקשה קושיא זו **רַב שִׁמִּי**
בְּר הִיאָא לְרַב, שאמר לגבי ולד אשה ובהמה שולד כזה אינו חי,
וְאֵמַר לִיה – והשיב לו רב בתמיה, **שִׁמִּי אָת** – וכי אתה הוא שימי
 שחכם גדול הנך, אינך יודע לתרץ קושיא זו בעצמך, שאין כוונת רבי
 חנינא בן אנטיגנוס לומר שיש לכהן זה שתי שדראות ממש, **אֶלָּא**
 שמדובר **בְּכַהֵן שֶׁשְׁדָרְתוֹ עֲקוּמָה**, ולכן היא נראית כשתי שדראות,
 וולד כזה יכול לחיות, ואילו מה שאמרת לגבי ולד אשה ובהמה
 שאינו חי, הוא באופן שיש לו שני גבים ושתי שדראות ממש.

משנה

המשנה מפרטת מומי עינים שנאמרו רק באדם: **ה'חָרוֹם' פְּסוּל**.
אֵיזוּהוּ חָרוֹם, הַבּוֹחַל שְׁתֵי עֵינָיו בְּאֶחָת – שיכול להעביר מכחול
 לצבוע את שתי עיניו כאחת ללא דבר המעכבו, כי חוטמו שקוע בין
 עיניו, ואינו בולט כלל.

המשנה מונה מומים נוספים השייכים בעינים הפוסלים את הכהן
 לעבודה: א. **שְׁתֵי עֵינָיו לְמַעְלָה** – שקבועות בגובה המצח שלא
 כשאר בני אדם. ב. **וְשְׁתֵי עֵינָיו קְבוּעוֹת לְמַטָּה** מן המקום שעיני כל
 אדם קבועות בו. ג. **עֵינוֹ אֶחָת לְמַעְלָה**, בגובה המצח, **וְעֵינוֹ אֶחָת**
לְמַטָּה מהמקום שעיני כל אדם קבועות בו. ד. עיניו קבועות במקומן,
 אלא **שְׁרוּאָה אֶת הַחֵדָר** שהוא למטה **וְאֶת הַעֲלִיָּה** שהיא למעלה,
בְּאֶחָד – בהבטה אחת. ה. **סְכִי שְׁמֵשׁ** – מי שאינו יכול לראות מקום
 שהחמה זורחת שם. ו. **וְהַצִּירָן** – מי שזוג עיניו, או גביני עיניו, חלוקים
 במראיהם. ז. **וְהַצִּירָן** – שעניניו עגולות.
וְשְׁנַשְׂרוֹ רִיבֵי עֵינָיו – מי שנפלו השערות שבעפעפיו, אינו נחשב בעל
 מום, אך מכל מקום הוא **פְּסוּל** לעבודה **מִפְּנֵי מְרִאִית הָעֵינַן**.

גמרא

שנינו במשנה החרום פסול. מביאה הגמרא ברייתא המבארת מהו
 חרום: **תֵּנוּ רַבָּנָן, חָרוֹם, הֵינּוּ שְׁחוּטָמוֹ שְׁקוּעֵי**. מבררת הברייתא:
חֻטְמוֹ סוּלָד – קצר, **חֻטְמוֹ בּוֹלֵם** – נחיריו סתומים, **חֻטְמוֹ גּוֹמֵף** –
 ארוך ויורד עד למטה משפתו, **מִנֵּין** שגם אלו נחשבים בעלי מומים
 כמו חרום. מבארת הברייתא: **תְּלִמּוּד לֹאֵמַר** (ויקרא כא יח) **'או' חָרוֹם**
 לרבות גם אותם. **רַבִּי יוֹסִי אֹמְרָא**, **אֵין חָרוֹם אֶלָּא הַבּוֹחַל שְׁתֵי עֵינָיו**
בְּאֶחָת – שיכול להעביר מכחול לצבוע את שתי עיניו ללא עיכוב, כי
 חוטמו שקוע ואינו בולט כלל. **אֵמְרוּ לוֹ חכמים**, **הַפְּלִגְתָּ** – קבעת לו
 שיעור להחשיבו חרום בשינוי יותר מדאי, אלא